

VIJEĆE EUROPE
EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

ČETVRTI ODJEL

ODLUKA
O DOPUŠTENOSTI

zahtjeva br. 60642/08
Emina ALIŠIĆ i drugi

protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i bivše jugoslavenske Republike
Makedonije

Europski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasjedajući 17. listopada 2011. godine u
vijeću u sastavu:

Nicolas Bratza, *predsjednik*,
Lech Garlicki,
Nina Vajić,
Boštjan M. Zupančič,
Ljiljana Mijović,
Dragoljub Popović
Mirjana Lazarova Trajkovska, *suci*,
i g. Lawrence Early, *tajnik Odjela*

uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen dana 30. srpnja 2005. godine,
uzimajući u obzir očitovanja koja su dostavile stranke,
nakon vijećanja, odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

1. Podnositelji zahtjeva gđa Emina Ališić, g. Aziz Sadžak i g. Sakib Šahdanović, državljani su Bosne i Hercegovine, rođeni 1976., 1949., odnosno 1952. godine i žive u Njemačkoj. Prva podnositeljica zahtjeva je i njemačka državljanka. Pred Sudom ih zastupa g. B. Mujčin. Vlade Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i bivše jugoslavenske Republike Makedonije („Vlade“) zastupaju njihovi zastupnici, gđa M. Mijić, gđa Š. Stažnik, g. S. Carić, gđa n. Pintar Gosenca odnosno gđa R. Lazareska Gerovska.

A. Okolnosti predmeta

2. Činjenično se stanje predmeta, prema navodima stranaka, može sažeti kako slijedi.
3. Prije raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ("SFRJ"), gđa Ališić i g. Sadžak položili su devizna sredstva u Ljubljansku banku Sarajevo, a g. Šahdanović u tuzlansku podružnicu Investbanke. Čini se da je saldo na njihovim računima 4.715,56

njemačkih maraka (DEM), 129.874,30 DEM odnosno 63.880,44 DEM. G. Šahdanović ima i 73 američka dolara (USD) i 4 austrijska šilinga na svojim računima.

B. Mjerodavno domaće pravo i praksa

1. SFRJ

4. Do gospodarskih reformi iz 1989./90. godine sustav komercijalnih banaka sastojao se od osnovnih i udruženih banaka. Osnovne su banke u pravilu osnivala i kontrolirala poduzeća u društvenom vlasništvu¹ sa sjedištem u istoj regiji (tj. u jednoj od Republika – Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji, Crnoj Gori, Srbiji i Sloveniji – ili Autonomnih pokrajina – Kosovu i Vojvodini). Osnivači Ljubljanske banke Sarajevo, sa sjedištem u Bosni i Hercegovini, bili su 16 tvrtki u društvenom vlasništvu iz Bosne i Hercegovine (npr. Energoinvest Sarajevo, Gorenje Bira Bihać, Šipad Sarajevo, Velepromet Visoko, Đuro Salaj Mostar) i Pamučni kombinat Vranje iz Srbije. Najmanje dvije osnovne banke mogle su osnovati udruženu banku, uz istodobno očuvanje svoje zasebne pravne osobnosti. Na primjer, 1978. godine Ljubljanska banka Sarajevo, Ljubljanska banka Zagreb, Ljubljanska banka Skopje i nekoliko drugih osnovnih banaka osnovalo je udruženu banku – Ljubljansku banku Ljubljana. Jednako tako, Investbanka i nekoliko drugih osnovnih banaka osnovalo je 1978. Beogradsku udruženu banku Beograd. U SFRJ-u je bilo više od 150 temeljnih i 9 udruženih banaka (Jugobanka Beograd, Beogradska udružena banka Beograd, Vojvođanska banka Novi Sad, Kosovska banka Priština, Udružena banka Hrvatske Zagreb, Ljubljanska banka Ljubljana, Privredna banka Sarajevo, Stopanska banka Skopje i Investiciona banka Titograd).

5. Budući da je u to vrijeme teško dolazila do čvrstih valuta, SFRJ je privlačila svoje radnike u inozemstvu i ostale građane da svoje devize polažu kod poslovnih banaka sa sjedištem u SFRJ: takvi su depoziti nosili visoke kamate (godišnja kamatna stopa često je premašivala 10%). Štoviše, za njih je jamčila država (vidi, na primjer, članak 14. stavak 3. Zakona o deviznom poslovanju iz 1985.², te članak 76. stavak 1. Zakona o bankama i drugim financijskim organizacijama iz 1989.³). Državno se jamstvo trebalo aktivirati u slučaju stečaja ili „očigledne insolventnosti“ banke na zahtjev te banke (vidi članak 18. Zakona o sanaciji, stečaju i likvidaciji banaka i drugih financijskih organizacija iz 1989.⁴ i mjerodavno sekundarno zakonodavstvo⁵). Nijedna od banaka koju se razmatra u ovome predmetu nije podnijela takav zahtjev. Treba naglasiti da štediše nisu mogli samostalno zatražiti aktivaciju državnog jamstva.

6. Počevši od sredine 1970.-tih godina komercijalne su banke pretrpjele devizne gubitke zbog pada tečaja dinara. Stoga je SFRJ uvela sustav „redeponiranja“ deviza koji je poslovnim bankama omogućavao prenijeti devizne štedne pologe građana na Narodnu banku Jugoslavije („NBJ“) koja je preuzela tečajni rizik (vidi članak 51. stavak 2. Zakona o

¹ Koncept “društvenog vlasništva”, iako ne postoji u drugim zemljama, bio je osobito dobro razvijen u SFRJ. Za više informacija vidi Medjad, *The fate of the Yugoslav model: A case against legal conformity*, American Journal of Comparative Law 52/1 (2004), str. 287-319.

² *Zakon o deviznom poslovanju*, objavljen u Službenom listu SFRJ br. 66/85, izmjene i dopune objavljene u Službenom listu br. 13/86, 71/86, 2/87, 3/88, 59/88 i 82/90.

³ *Zakona o bankama i drugim financijskim organizacijama*, objavljen u Službenom listu SFRJ br. 10/89, izmjene i dopune objavljene u Službenom listu br. 40/89, 87/89, 18/90, 72/90 i 79/90.

⁴ *Zakon o sanaciji, stečaju i likvidaciji banaka i drugih financijskih organizacija*, objavljen u Službenom listu SFRJ br. 84/89 i 63/90.

⁵ *Odluka o načinu izvršavanja obaveza Federacije po osnovu jamstva za devize na deviznim računima i deviznim štednim ulozima građana, građanskih pravnih lica i stranih fizičkih lica*, objavljen u Službenom listu SFRJ br. 27/90

deviznom poslovanju iz 1977.⁶) Iako je sustav bio dragovoljan, komercijalne banke nisu imale druge mogućnosti jer im nije bilo dopušteno imati devizne račune u inozemnim bankama, što je bilo potrebno za obavljanje plaćanja u inozemstvu, niti im je bilo dopušteno odobravati devizne kredite. Stoga su se doslovno sve devize redeponirale u Narodnoj banci Jugoslavije. Potrebno je naglasiti da je takvo redeponiranje u pravilu bilo samo transakcija na papiru. Poslovne su banke u stvari samo prenijele na Narodnu banku Jugoslavije manje od 2 milijarde USD, ali njihova su potraživanja prema NBJ nastala na temelju takvog sustava iznosila 12 milijardi USD (vidi *Kovačić and Others v. Slovenia*, [GC], br. 44574/98, 45133/98 i 48316/99, §§ 36. i 39., ECHR 2008- ...; vidi i odluku AP 164/04 Ustavna suda Bosne i Hercegovine od 1. travnja 2006., § 53).

7. Komercijalne banke koje su željele sudjelovati u sustavu redeponiranja morale su potpisati sporazume s nacionalnim bankama u svojim teritorijalnim jedinicama (na primjer, Investbanka, sa sjedištem u Srbiji, imala je takav sporazum s Narodnom bankom Srbije). U skladu s tim sporazumima, komercijalne su banke trebale transferirati sve novostečene devize u Narodnu banku Jugoslavije. Najprije je Ljubljanska banka Sarajevo napravila takve transfere preko Ljubljanske banke Ljubljana (u skladu sa sporazumom između Narodne banke Bosne i Hercegovine i Ljubljanske banke Sarajevo iz 1981.). Kasnije je takve transfere obavljala izravno (u skladu sa sporazumom između istih stranaka iz 1986.). Banke su dobivale kredite u dinarima (u početku beskamratne) u protuvrijednosti transferiranih deviza. Komercijalne su banke koristile tako stečene dinare za davanje kredita, po kamatnim stopama nižima od stope inflacije, svojim osnivačima i drugim tvrtkama u društvenom vlasništvu koje su, u pravilu, imale sjedište u istoj teritorijalnoj jedinici (na primjer, u slučaju Ljubljanske banke Sarajevo, takvi su krediti odobreni Polietilenki Bihać, Gorenju Bira Bihać, Šipadu Šator Glamoč, Bilećanki Bileća, UPI-ju Sarajevo, Soko Komercu Mostar, Rudiju Čajavcu Banja Luka, Veleprometu Visoko, itd.).

8. Prema Zakonu o obveznim odnosima iz 1978.⁷, štediše su imale pravo podignuti svoje štedne pologe u bilo kojem trenutku, zajedno s pripadajućom kamatom, iz komercijalnih banaka (vidi članke 1035. i 1045. toga Zakona). Ako je štediša čije su devize bile redeponirane u Narodnoj banci Jugoslavije želio podignuti devize sa svog računa u komercijalnoj banci, komercijalna bi banka podignula isti iznos deviza iz Narodne banke Jugoslavije i istodobno nadoknadila iznos u dinarima koji je stvarno primila prilikom redeponiranja deviza te osobe. S obzirom na brzu inflaciju, iznos koji su komercijalne banke trebale refundirati bio je zanemariv.

9. Sustav redeponiranja ukinut je 1988. (člankom 103. Zakona o deviznim transakcijama iz 1985. te njegovim izmjenama i dopunama od 15. listopada 1988.). Bankama je dopušteno otvarati devizne račune u inozemnim bankama. Ljubljanska banka Sarajevo, baš kao i druge banke, iskoristila je tu mogućnost i deponirala ukupno 13,5 milijuna USD u stranim bankama u inozemstvu u razdoblju od listopada 1988. do prosinca 1989.

10. U okviru reformi 1989/1990., SFRJ je ukinula gore opisani sustav osnovnih i udruženih banaka. Ovaj preokret u bankarskim propisima omogućio je nekim osnovnim bankama da zatraže neovisni status, dok su druge osnovne banke postale podružnice (bez pravne osobnosti) nekadašnjih udruženih banaka kojima su prvotno pripadale. Tako je 1. siječnja 1990. Ljubljanska banka Sarajevo postala podružnica (bez zasebne pravne osobnosti) Ljubljanske banke Ljubljana, a potonja je preuzela njena prava, imovinu i obveze. Za razliku od nje, Investbanka je postala neovisna banka sa sjedištem u Srbiji i nizom podružnica u Bosni i Hercegovini (uključujući i podružnicu u Tuzli, u kojoj je g. Šahdanović imao račune). Nadalje, proglašena je konvertibilnost dinara, a Narodna banka Jugoslavije utvrdila je vrlo

⁶ *Zakon o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima*, objavljen u Službenom listu SFRP br. 15/77, 61/82, 77/82, 34/83, 70/83 i 71/84.

⁷ *Zakon o obligacionim odnosima*, objavljen u Službenom listu SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89.

povoljan tečaj. To je dovelo do masivnog povlačenja deviza iz komercijalnih banaka. Stoga je SFRJ uvela žurne mjere kojima je uvelike ograničeno podizanje deviznih depozita (vidi članak 71. Zakona o deviznim transakcijama iz 1985. te njegove izmjene i dopune od 21. prosinca 1990., kojima se utvrđuje da štediše od 22. prosinca 1990. mogu koristiti svoje depozite za plaćanje uvezenih roba ili usluga za vlastite potrebe ili potrebe članova obitelji, kupnju deviznih obveznica, oporučno darivanje u znanstvene ili humanitarne svrhe, ili za plaćanje životnog osiguranja u lokalnom osiguravajućem društvu – štediše su ranije također mogli koristiti svoje depozite za plaćanje roba i usluga u inozemstvu; vidi i članak 3. odluke Vlade SFRJ iz travnja 1991., koja je bila na snazi do 8. veljače 1992., i članak 17.c odluke Narodne banke Jugoslavije iz siječnja 1991., koju je Ustavni sud SFRJ proglasio neustavnom 22. travnja 1992., a kojom se iznos koji štediše mogu jednokratno podići ili koristiti za gore navedene svrhe ograničava na 500 DEM, tj. na najviše 1,000 DEM mjesečno⁸). Međutim, čini se da se navedena ograničenja nisu odnosila na građane SFRJ koji su živjeli u inozemstvu, kao što su podnositelji zahtjeva u ovom predmetu (vidi članak 8. stavak 6. i članak 17. gore navedene odluke Narodne banke Jugoslavije od 17. siječnja 1991.).

11. SFRJ se raspala 1991./1992.: datumi sukcesije bili su 8. listopada 1991. za Hrvatsku i Sloveniju, 17. studenoga 1991. za Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju, 6. ožujka 1992. za Bosnu i Hercegovinu, i 27. travnja 1992. za Saveznu Republiku Jugoslaviju⁹ (vidi mišljenje br. 11. Arbitražne komisije Međunarodne konferencije za bivšu Jugoslaviju – „Badeinterova komisija“¹⁰).

12. U svim državama slijednicama, devize deponirane prije raspada SFRJ uobičajeno se nazivaju „starom“ deviznom štednjom.

2. Bosna i Hercegovina

(a) Pravo i praksa vezani uz „staru“ deviznu štednju općenito

13. Bosna i Hercegovina preuzela je 1992. statutarno jamstvo za „staru“ deviznu štednju od SFRJ (vidi članak 6. Zakonskoga akta o primjeni zakona iz 1992.¹¹). Prema Narodnoj banci Bosne i Hercegovine, jamstvo je obuhvaćalo samo „staru“ deviznu štednju u domaćim bankama (vidi njeno izvješće 63/94 od 8. kolovoza 1994.¹²).

14. Tijekom rata sva je „stara“ devizna štednja bila i dalje zamrznuta, a podizanje pologa bilo je dopušteno samo iznimno iz humanitarnih razloga i u nekim drugim posebnim slučajevima (sukladno odluci Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine iz veljače 1993.¹³, Narodne banke Republike Srpske iz lipnja 1993.¹⁴, i Parlamenta Republike Bosne i Hercegovine iz ožujka 1995.¹⁵, te izmjenama i dopunama iz lipnja 1995.).

⁸ Odluka o načinu na koji ovlaštene banke izvršavaju naloge za plaćanje domaćih fizičkih lica devizama sa njihovih deviznih računa i deviznih štednih uloga, objavljena u Službenom listu SFRJ br. 28/91, 34/91, 64/91 i 9/92, i Odluka o načinu vođenja deviznog računa i deviznog štednog uloga domaćeg i stranog fizičkog lica, objavljena u Službenom listu SFRJ br. 6/91, 30/91, 36/91 i 25/92.

⁹ Srbija je postala slijednica Savezne Republike Jugoslavije 2006.

¹⁰ Arbitražnu komisiju Međunarodne konferencije za bivšu Jugoslaviju utemeljila je Europska zajednica i njezine države članice u kolovozu 1991. Komisija je objavila 15 mišljenja o pravnim pitanjima koja proizlaze iz raspada SFRJ (vidi International Law Reports 92 (1993.), str. 162.-208., i 96 (1994.), str. 719.-37.)

¹¹ Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni, objavljena u Službenom listu Republike Bosne i Hercegovine br. 2/92.

¹² Vlasti Bosne i Hercegovine dostavile su Sudu primjerak izvješća.

¹³ Odluka o uslovima i načinu isplata dinara po osnovu definitivne prodaje devizne štednje domaćih fizičkih lica i korištenju deviza sa deviznih računa i deviznih štednih uloga domaćih fizičkih lica za potrebe liječenja i plaćanja školarine u inostranstvu, objavljena u Službenom listu Republike Bosne i Hercegovine br. 4/93.

15. Nakon rata 1992.-1995., svaki od entiteta (Federacija Bosne i Hercegovine – „FBH“ – i Republika Srpska) donio je svoje zakonodavstvo o „staroj“ deviznoj štednji. U ovome je predmetu mjerodavno samo zakonodavstvo FBH, budući da se predmetne podružnice nalaze u tom entitetu. FBH je 1997. preuzela pravnu odgovornost za „staru“ deviznu štednju u bankama i podružnicama koje su se nalazile na njenom teritoriju (vidi članak 3. stavak 1. Zakona o realizaciji potraživanja građana iz 1997.¹⁶ i uredbe o ostvarivanju potraživanja nerezidenata iz 1999.¹⁷). Takvi su štedni ulozi i dalje bili zamrznuti, ali mogli su se koristiti za kupnju stanova u državnom vlasništvu i tvrtki pod određenim uvjetima (vidi članak 18. Zakona o realizaciji potraživanja građana iz 1997. te njegove izmjene i dopune iz kolovoza 2004.).

16. FBH je 2004. donijela novo zakonodavstvo. Preuzela je obvezu vraćanja „stare“ devizne štednje u domaćim bankama u tom entitetu, bez obzira za državljanstvo štediše. Njezina pravna odgovornost za takve štedne pologe u lokalnim podružnicama Ljubljanske banke Ljubljana i Investbanke izričito je isključena (vidi članak 9. stavak 2. Zakona o poravnanju domaćeg duga iz 2004.¹⁸).

17. Odgovornost za „staru“ deviznu štednju u domaćim bankama prešla je 2006. s entiteta na državu. Odgovornost za takvu štednju u lokalnim podružnicama Ljubljanske banke Ljubljana i Investbanke ponovno se izričito isključuje, ali država mora pomoći klijentima tih podružnica da dobiju isplatu svoje „stare“ devizne štednje od Slovenije i Srbije (članak 2. Zakona o staroj deviznoj štednji iz 2006.¹⁹).

(b) Status podružnice Ljubljanske banke Ljubljana u Sarajevu

18. Kako je gore navedeno, u siječnju 1990. Ljubljanska banka Sarajevo postala je podružnica Ljubljanske banke Ljubljana, a potonja je preuzela njena prava, imovinu i obveze. Prema registru poslovnih subjekata, sarajevska je podružnica djelovala u ime i za račun matične banke.

19. Domaća banka, Ljubljanska banka Sarajevo, osnovana je 1993. Preuzela je odgovornost Ljubljanske banke Ljubljana za „staru“ deviznu štednju u sarajevskoj podružnici i s tim povezana potraživanja prema Narodnoj banci Jugoslavije. Narodna banka Bosne i Hercegovine provela je 1994. provjeru stanja i uočila brojne nedostatke. Ponajprije, uprava banke nije bila propisno imenovana, a nije bilo jasno ni tko su dioničari. Stoga je Narodna banka imenovala direktora Ljubljanske banke Sarajevo, Nadalje, kao domaća banka Ljubljanska banka Sarajevo nije mogla preuzeti odgovornost inozemne banke za deviznu štednju jer bi to nametnulo nove financijske obveze državi („stara“ devizna štednja u sarajevskoj podružnici inozemne Ljubljanske banke Ljubljana postala bi odgovornost domaće banke, i samom bi tom činjenicom bila obuhvaćena domaćim jamstvom za takvu štednju).

¹⁴ Odluka o uslovima i načinu davanja kratkoročnih kredita bankama na osnovu definitivne prodaje deponovane devizne štednje građana i efektivno prodatih deviza od strane građana, objavljena u Službenom listu Republike Srpske br. 10/93 i 2/94.

¹⁵ Odluka o ciljevima i zadacima monetarno-kreditne politike u 1995. godini, objavljena u Službenom listu Republike Bosne i Hercegovine br. 11/95 i 19/95.

¹⁶ Zakon o utvrđivanju i realizaciji potraživanja građana u postupku privatizacije, objavljen u Službenom listu Federacije Bosne i Hercegovine br. 27/97, 8/99, 45/00, 54/00, 32/01, 27/02, 57/03, 44/04, 79/07 i 65/09.

¹⁷ Uredba o ostvarivanju potraživanja lica koja su imala deviznu štednju u bankama na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, a nisu imala prebivalište na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, objavljena u Službenom listu Federacije Bosne i Hercegovine br. 44/99.

¹⁸ Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza Federacije Bosne i Hercegovine, objavljen u Službenom listu Federacije Bosne i Hercegovine br. 66/04, 49/05, 35/06, 31/08, 32/09 i 65/09.

¹⁹ Zakon o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje, objavljen u Službenom listu Bosne i Hercegovine br. 28/06, 76/06 i 72/07.

Narodna je banka naredila da se za sarajevsku podružnicu Ljubljanske banke Ljubljana hitno pripremi zaključna bilanca stanja s 31. ožujkom 1992. i da se definiraju njeni odnosi sa središnjicom. Međutim, to nije učinjeno. Ljubljanska banka Sarajevo i domaća tijela nastavila su djelovati kao da je ta banka doista slijednica sarajevske podružnice Ljubljanske banke Ljubljana: Ljubljanska banka Sarajevo upravljala je štednjom klijenata te podružnice i dopuštala podizanje sredstava s računa u toj podružnici iz humanitarnih razloga; na sličan su način klijenti sarajevske podružnice koristili svoju štednju u procesu privatizacije u skladu sa Zakonom o izmirenju obveza u FBH iz 1997. (kako je potvrdila Privatizacijska agencija FBH u svom dopisu Veleposlanstvu Slovenije u Sarajevu od 26. srpnja 2002.²⁰).

20. Bankarska agencija FBH stavila je 2003. domaću Ljubljansku banku Sarajevo pod svoju privremenu upravu iz razloga što je imala nedefinirane odnose s inozemnom Ljubljanskom bankom Ljubljana.

21. Općinski sud u Sarajevu odlučio je 11. studenoga 2004. da domaća Ljubljanska banka Sarajevo nije slijednica sarajevske podružnice Ljubljanske banke Ljubljana i nije odgovorna za „staru“ deviznu štednju u toj podružnici.

22. U svibnju 2006. Ljubljanska banka Sarajevo prodala je svoju imovinu i iznajmila prostorije i opremu u vlasništvu sarajevske podružnice Ljubljanske banke Ljubljana Validusu, investicijskoj tvrtki iz Hrvatske, na razdoblje od pet godina. Validus je pak preuzeo obvezu podmirenja dugova Ljubljanske banke Sarajevo. Potom je Vlada FBH podržala sporazum, uz jasnu napomenu da sve prostorije (uključujući i prostorije iznajmljene Validusu) i arhive sarajevske podružnice Ljubljanske banke Ljubljana ostaju pod nadzorom Ministarstva financija FBH prije konačnog utvrđivanja statusa te podružnice.

23. Nakon neuspješnih pokušaja likvidacije domaće Ljubljanske banke Sarajevo, nadležan je sud u veljači 2010. pokrenuo stečajni postupak protiv te banke. Stečajni postupak je još uvijek u tijeku.

(c) Status podružnice Investbanke u Tuzli

24. Za razliku od sarajevske podružnice Ljubljanske banke Ljubljana, tuzlanska je podružnica Investbanke cijelo vrijeme imala status podružnice bez pravne osobnosti. Čini se da je zatvorena na početku rata 1992.-1995. i da nikad nije počela ponovno poslovati.

25. U siječnju 2002. nadležni je sud u Srbiji pokrenuo stečajni postupak protiv Investbanke. Potom su srbijanske vlasti prodale prostorije tuzlanske i ostalih podružnica Investbanke koje u se nalazile u FBH (prostorije njenih podružnica u Republici Srpskoj prodane su već 1999.). Stečajni je postupak još uvijek u tijeku.

26. U travnju 2010. Vlada FBH stavila je prostorije i arhive podružnica Investbanke u FBH pod nadzor Ministarstva financija FBH do rujna 2011., no čini se da Investbanka više nema nikakve prostorije ili arhive u FBH.

3. Hrvatska

27. Hrvatska je pristala nadoknaditi „staru“ deviznu štednju svojih građana u domaćim bankama (uključujući i njihove inozemne podružnice) i „staru“ deviznu štednju koja je transferirana iz lokalnih podružnica inozemnih banaka u domaće banke na zahtjev štediša (članak 14. Zakona o staroj deviznoj štednji iz 1993.²¹ i mjerodavno sekundarno

²⁰ Slovenska je vlada dostavila primjerak dopisa (prilog br. 18.).

²¹ *Zakon o pretvaranju deviznih depozita građana u javni dug Republike Hrvatske*, objavljen u Službenom listu Republike Hrvatske br. 106/93.

zakonodavstvo²²). Hrvatska je vlada izjavila da se gore navedeno zakonodavstvo odnosi i na „staru“ deviznu štednju stranih građana, no to je u suprotnosti s odlukama Vrhovnoga suda RH Rev. 3015/1993-2 iz ožujka 1994. i Rev. 3172/1995-2 i Rev. 1747/1995-2 iz lipnja 1996.)²³, gdje se navodi da *građanin*, izraz koji se upotrebljava u tom zakonodavstvu, znači hrvatski građanin. Stoga je nejasno po kojoj je osnovi hrvatska vlada isplatila „staru“ deviznu štednju u bosansko-hercegovačkim podružnicama hrvatskih banaka: jesu li svi štediše imali hrvatsko državljanstvo ili je to učinjeno na temelju *ad hoc* dogovora.

28. Neki štediše zagrebačke podružnice Ljubljanske banke Ljubljana uspješno su došli do svoje „stare“ devizne štednje prinudnom prodajom imovine te podružnice smještene u Hrvatskoj (vidi odluke Općinskoga suda u Osijeku od 8. travnja 2005. i 15. lipnja 2010.)²⁴.

4. Srbija

29. Srbija se obvezala nadoknaditi „staru“ deviznu štednju u lokalnim podružnicama domaćih banaka svojih građana i građana svih država osim država slijednica SFRJ. Štednja građana ostalih država slijednica u lokalnim podružnicama domaćih banaka i štednja u podružnicama domaćih banaka u ostalim državama slijednicama i dalje je bila zamrznuta tijekom pregovora o sukcesiji (članak 21. Zakona o staroj deviznoj štednji iz 2002.)²⁵). Svi postupci koji su se odnosili na „staru“ deviznu štednju obustavljeni su *ex lege* (članak 36. tog Zakona).

30. U siječnju 2002. sud u Srbiji pokrenuo je stečajni postupak protiv Investbanke. Posljedično je aktivirano državno jamstvo za „staru“ deviznu štednju (vidi članak 18. Zakona o insolventnosti banaka i drugih financijskih institucija iz 1989. i članak 135. Zakona o deviznom poslovanju iz 1995.)²⁶). Postupak je još uvijek u tijeku.

5. Slovenija

31. Slovenija je pristala nadoknaditi "staru deviznu štednju" u domaćim bankama i lokalnim podružnicama inozemnih banaka bez obzira na državljanstvo štediša (vidi članak 1. Zakona o staroj deviznoj štednji iz 1993.)²⁷).

32. Nakon bezuspješnih pokušaja registriranja sarajevske podružnice Ljubljanske banke Ljubljana kao posebne banke (vidi dopisivanje NBJ i Narodne banke Bosne i Hercegovine iz listopada 1991., u kojoj se naglašava nezakonitost takvih prijedloga budući da je Slovenija u međuvremenu postala neovisna država, a Ljubljanska banka Ljubljana inozemna banka²⁸), Slovenija je najprije nacionalizirala, a potom 1994. restrukturirala samu Ljubljansku banku Ljubljana²⁹. Kao nova banka, Nova ljubljanska banka preuzela je domaću imovinu i obveze stare Ljubljanske banke. Stara Ljubljanska banka zadržala je odgovornost za

²² Pravilnik o utvrđivanju uvjeta i načina pod kojima građani mogu prenijeti svoju deviznu štednju s organizacijske jedinice banke čije je sjedište izvan Republike Hrvatske na banke u Republici Hrvatskoj, objavljen u Službenom listu Republike Hrvatske br. 19/94.

²³ Slovenska je vlada dostavila primjerak odluka (prilozi br. 242.-44.).

²⁴ Slovenska je vlada dostavila primjerak odluka (prilozi br. 273.-74.).

²⁵ Zakon o regulisanju javnog duga Savezne Republike Jugoslavije po osnovu devizne štednje građana, objavljen u Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije br. 36/02.

²⁶ Zakon o deviznom poslovanju, objavljen u Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije br. 12/95, 29/97, 44/99, 74/99 i 73/00.

²⁷ Zakon o poravnanju obveznosti iz neizplaćanih deviznih vlog, objavljen u Službenom listu Republike Slovenije br. 7/93.

²⁸ Vlasti BiH dostavile su primjerak korespondencije.

²⁹ Ustavni zakon o dopolnitvah ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, objavljen u Službenom listu Republike Slovenije br. 45/94.

„staru“ deviznu štednju u svojim podružnicama u ostalim državama slijednicama i s tim povezana potraživanja prema NBJ.

33. Svi postupci koji su se odnosili na „staru“ deviznu štednju u podružnicama stare Ljubljanske banke u ostalim državama slijednicama prekinuti su 1997. do ishoda pregovora o sukcesiji³⁰. U prosincu 2009. Ustavni sud Slovenije, nakon ustavne inicijative dvoje štediša u zagrebačkoj podružnici stare Ljubljanske banke, proglasio je tu mjeru neustavnom³¹. Potom je ponovno pokrenuto više od 70 postupaka koji su se odnosili na „staru“ deviznu štednju u sarajevskoj i zagrebačkoj podružnici stare Ljubljanske banke. Ti su postupci još uvijek u tijeku.

6. Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija

34. Ova je država slijednica pristala nadoknaditi „staru“ deviznu štednju u domaćim bankama i lokalnim podružnicama inozemnih banaka bez obzira na državljanstvo štediša³².

C. Mjerodavno međunarodno pravo i praksa

1. Mjerodavno međunarodno pravo koje se odnosi na sukcesiju država

35. Pitanje sukcesije država uređeno je pravilima običajnog prava, koje je u određenoj mjeri kodificirano u Bečkoj konvenciji o sukcesiji država glede međunarodnih ugovora iz 1978. i Bečkoj konvenciji o sukcesiji država glede državne imovine, arhiva i dugova iz 1983.³³ Iako potonja još nije na snazi i od danas su njene ugovorne stranke samo tri tužene države (Hrvatska, Slovenija i Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija), utemeljeno je načelo međunarodnog prava da neku državu, čak i ako nije ratificirala ugovor, može obvezivati jedna od njegovih odredaba ukoliko ta odredba sadrži običajno međunarodno pravo, bilo kodificiranjem ili formiranjem novog običajnog pravila (vidi *Cudak v. Lithuania (GC)*, br. 15859/02, § 66., 23. ožujka 2010., i presudu Međunarodnog suda pravde u *North Sea Continental Shelf Cases* OD 20. VELJAČE 1969., § 71.).

36. Temeljno je pravilo da države moraju zajedničkim dogovorom riješiti sve vidove sukcesije (vidi Mišljenje br. 9 Badinterove komisije, stavak 4. i članak 6. Vodećih načela o sukcesiji država u imovinskim i dužničkim stvarima Instituta za međunarodno pravo). Ako bi jedna od dotičnih država odbila surađivati, time bi prekršila ovu temeljnu obvezu i smatrala bi se odgovornom u međunarodnim okvirima (vidi Mišljenje br. 12 Badinterove komisije). Iako ne postoji obveza da se svaka kategorija imovine i dugova države prednice podijeli u pravičnim razmjerima, krajnji ishod u cjelini mora biti pravična podjela (vidi članak 41.

³⁰ *Zakon o dopolnitvah zakona o Skladu Republike Slovenije za sukcesijo*, objavljen u Službenom listu Republike Slovenije br. 40/97.

³¹ Službeni list Republike Slovenije br. 105/09.

³² *Zakon za prezemanje na deponiranite devizni vlogovi na građanite od strana na Republika Makedonija*, objavljen u „Službenom listu Republike Makedonije“ br. 26/92; *Zakon za garancija na Republika Makedonija za deponiranite devizni vlogovi na građanite i za obezbeđivanje na sredstva i način za isplatanza deponiranite devizni vlogovi na građanite vo 1993. i 1994.*, objavljen u „Službenom listu Republike Makedonije“ br. 31/93, 70/94, 65/95 i 71/96; i *Zakon za načinot i postapkata na isplatuvanje na deponiranite devizni vlogovi na građanite po koi garant e Republika Makedonija*, objavljen u „Službenom listu Republike Makedonije“ br. 32/00, 108/00, 4/02 i 42/03.

³³ SFRJ je potpisala taj ugovor 24. listopada 1983. Notifikacijom od 8. ožujka 2001. koju je glavni tajnik UN-a zaprimio 12. ožujka 2011., Vlada Savezne Republike Jugoslavije predala je instrument kojim priopćava svoju nakanu da zadrži potpis koji je stavila SFRJ. Srbija je postala slijednicom Savezne Republike Jugoslavije 2006.

Bečke konvencije iz 1983.; Mišljenje br. 13 Badinterove komisije te članke 8., 9. i 23. Vodećih načela iz 2001. godine).

2. Ugovor o pitanjima sukcesije

37. Ugovor o pitanjima sukcesije bio je rezultat gotovo desetogodišnjih pregovora koji su se s prekidima vodili pod pokroviteljstvom Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji i Visokoga predstavnika (imenovanog na temelju Dodatka 10. Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini). Potpisan je 29. lipnja 2001. godine, a stupio je na snagu između Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Savezne Republike Jugoslavije (čijom je sljednicom 2006. godine postala Srbija), "Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije" i Slovenije 2. lipnja 2004.

38. Pitanje „stare“ devizne štednje bilo je trajno prisutno. Kao prvo, države slijednice imale su različite poglede na to treba li se ono rješavati kao pitanje privatnog prava, između štediša i banaka, temeljem Dodatka G (Privatno vlasništvo i stečena prava) ili kao financijsko dugovanje SFRJ, temeljem Dodatka C (Financijska imovina i obveze). Na kraju je prevladalo ovo drugo mišljenje³⁴. Nadalje, države slijednice nisu se mogle sporazumjeti treba li jamstva SFRJ za „staru“ deviznu štednju preuzeti država u kojoj predmetna banka ima sjedište ili država na čijem je teritoriju položen novac. To je pitanje na kraju ostalo otvoreno, no države slijednice sporazumjele su se da će o njemu pregovarati bez odgode, pod pokroviteljstvom Banke za međunarodna poravnanja („BIS“). Mjerodavne odredbe Ugovora glase kako slijedi:

Članak 2. stavak 3.a Aneksa C

„Ostale financijske obveze (SFRJ) uključuju:

(a) jamstva SFRJ ili njene Narodne banke Jugoslavije za štedne pologe u čvrstoj valuti u nekoj komercijalnoj banci ili bilo kojoj njenoj ispostavi u bilo kojoj državi sljednici prije datuma kojeg je ova proglasila neovisnost;...“

Članak 7. Aneksa C

"Jamstva SFRJ ili njene NBJ za deviznu štednju položenu u nekoj poslovnoj banci ili nekoj od njenih ispostava u bilo kojoj od država slijednicama prije datuma njena proglašenja neovisnosti bit će predmetom pregovora bez odgode, time da se pritom posebno uzme u obzir potreba zaštite devizne štednje pojedinaca. Ti će se pregovori održati pod pokroviteljstvom Banke za međunarodna poravnanja."

39. G. 2001./2002. održana su četiri kruga pregovora o raspodjeli jamstava SFRJ za „staru“ deviznu štednju. Budući da države slijednice nisu postigle dogovor, BIS ih je u rujnu 2002. izvijestio da je stručnjak, g. Hans Meyer, odlučio prekinuti svoje sudjelovanje u tom predmetu i da BIS stoga nema nikakvu buduću funkciju s tim u vezi. Zaključeno je sljedeće:

„Međutim, ukoliko svih pet država slijednica kasnije odluče pokrenuti nove pregovore o jamstvima za štedne pologe u čvrstoj valuti i potraže pomoć BIS-a s tim u vezi, BIS je pripravan razmotriti pružanje takve pomoći pod uvjetima koje je potrebno dogovoriti.“³⁵

Čini se da su četiri države slijednice (sve osim Hrvatske) obavijestile BIS o svojoj spremnosti da ubrzo nakon toga nastave pregovore. Hrvatska je to učinila u listopadu 2010., i u studenom 2010. dobila odgovor koji, u mjeri u kojoj je relevantan, glasi kako slijedi:

³⁴ Vidi *travaux préparatoires* Ugovora koje je dostavila slovenska vlada (Prilozi br. 265-70.).

³⁵ Hrvatska je vlada dostavila primjerak tog dopisa.

„...BIS je neravno ponovno razmotrio ovo pitanje, i vjeruje da njegov doprinos novom krugu pregovora, kao dio uloge pružanja dobrih usluga, ne bi stvorio dodanu vrijednost, imajući u vidu i količinu vremena koja je protekla od posljednjeg kruga pregovora i svoje postojeće prioritete u području monetarne i financijske stabilnosti. Međutim, željeli bismo naglasiti da organizacija **dvomjesečnih** sastanaka u Baselu pruža praktičnu mogućnost guvernerima država slijednica da međusobno neformalno raspravljaju o ovom pitanju u BIS-u.“³⁶

40. Potrebno je napomenuti da je usporedivo pitanje jamstava SFRJ za štedne pologe u Poštanskoj štedionici i njezinim podružnicama riješeno izvan pregovora o Ugovoru o pitanjima sukcesije, i to tako da je svaka država preuzela jamstva u podružnicama na svom teritoriju.

41. U skladu s člankom 4. ovog Ugovora, osnovan je Stalni zajednički odbor viših predstavnika država slijednica radi nadzora nad djelotvornom provedbom Ugovora, te da posluži kao forum za raspravljanje pitanja koja se pojave tijekom njegove provedbe. Odbor se dosad sastao tri puta: u Skopju 2005., u Ljubljani 2007. i u Beogradu 2009. Čini se da je Slovenija svaki put zahtijevala da se pitanje „stare“ devizne štednje stavi na dnevni red, a druge su države slijednice odbile taj zahtjev. Četvrti se sastanak Stalnoga zajedničkog odbora trebao održati u Sarajevu 2010., no čini se da još nije održan.

42. Sljedeće su odredbe ovoga Ugovora također mjerodavne u ovom predmetu:

Članak 5.

„(1) Razlike koje mogu proizići iz tumačenja i primjene ovoga Ugovora rješavat će se u prvome redu raspravom među zainteresiranim državama.

(2) Ako se razlike ne mogu razriješiti u tim raspravama u roku od mjesec dana od prvoga priopćenja u raspravi, zainteresirane države će

(a) iznijeti stvar pred neovisnu osobu po njihovu izboru, u cilju brzoga i autoritativnoga utvrđivanja materije, koja će biti poštovana te koja prema potrebi može naznačiti konkretne rokove za djelovanje; ili

(b) uputiti stvar na rješavanje Stalnom zajedničkom odboru ustanovljenome člankom 4. ovoga Ugovora.

(3) Razlike koje mogu proizići iz tumačenja izraza korištenih u ovome Ugovoru ili u bilo kojemu kasnijemu ugovoru potrebne radi provedbe aneksa ovoga Ugovora mogu se dodatno na inicijativu bilo koje zainteresirane države uputiti na obvezujuće rješavanje stručnjaku pojedincu (koji ne smije biti državljanin nijedne od stranaka ovoga Ugovora) kojega dogovorno imenuju stranke u sporu ili, ako se one ne mogu suglasiti, kojega imenuje predsjednik Suda za mirenje i arbitražu OEES-a. Taj stručnjak utvrđuje sva pitanja postupka, nakon konzultacija sa strankama koje su zatražile takvo rješavanje, ako to stručnjak smatra prikladnim, s čvrstom nakanom da osigura brzo i učinkovito razrješenje nesuglasja.

(4) Postupak iz stavka (3) ovoga članka strogo se ograničava na tumačenje izraza korištenih u ugovorima o kojima je riječ, te ni u kom slučaju ne dopušta ekspertu da utvrđuje praktičnu primjenu bilo kojega od tih ugovora. Konkretno, navedeni postupak ne odnosi se na

- (a) Dodatak ovom Ugovoru;
- (b) Članke 1, 3. i 4. Aneksa B;
- (c) Članke 4. i 5. (1) Aneksa C;
- (d) Članak 6. Aneksa D.

(5) Ništa u prethodnim stavcima ovoga članka neće utjecati na prava ili obveze stranaka ovoga Ugovora iz bilo koje važeće odredbe koja ih obvezuje glede rješavanja sporova.“

³⁶ Hrvatska je vlada dostavila primjerak tog dopisa.

Članak 9.

„Ovaj Ugovor države slijednice moraju provoditi u dobroj vjeri u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda i u skladu s međunarodnim pravom.“

3. Međunarodna praksa vezano uz *pactum de negotiando* u među-državnim premetima

43. Obveza koja proizlazi iz *pactum de negotiando*, pregovora s ciljem sklapanja ugovora, mora biti ispunjena u dobroj vjeri i u skladu s temeljnim načelom *pacta sunt servanda*.

44. Međunarodni sud je u presudi od 20. veljače 1969. u predmetu *North Sea Continental Shelf Cases* (§ 85) naveo:

„...stranke imaju obvezu pokrenuti pregovore s ciljem postizanja dogovora, a ne pukog odrađivanja formalnog procesa pregovora kao neke vrste preduvjeta za automatsku primjenu određene metode delimitacije u slučaju nepostojanja dogovora; imaju obvezu ponašati se tako da pregovori budu smisleni, što neće biti slučaj ukoliko bilo koja stranka inzistira na vlastitom stajalištu bez razmatranja ikakvih modifikacija tog stajališta...“

45. Odluka Arbitražnoga suda za Sporazum o njemačkim vanjskim dugovima u predmetu *Grčka v. Savezna Republika Njemačka* od 26. siječnja 1972. glasi, u mjeri u kojoj je to relevantno, kako slijedi (§§ 62-65):

„Međutim, ni *pactum de negotiando* nije bez pravnih posljedica. On znači da će obje strane nastojati, u dobroj vjeri, postići obostrano zadovoljavajuće rješenje pomoću kompromisa, čak i ako to znači odustajanje od ranije usvojenih čvrstih stajališta. Podrazumijeva se spremnost, u svrhu pregovora, na odustajanje od ranijih stajališta i susretanje s drugom stranom na određenoj točki. Jezik sporazuma ne može biti sačinjen tako da znači da bilo koja od strana namjerava ustrajati na svom ranijem stajalištu i inzistirati na potpunoj kapitulaciji druge strane. Takav bi koncept bio u suprotnosti s pojmom „pregovori“. Bila bi to potpuna suprotnost onome što se namjeravalo. Nastojanje da se pregovara uključuje i shvaćanje da smo u interakciji s drugom stranom kako bismo postigli dogovor. Iako Sud ne zaključuje da članak 19. u vezi sa stavkom II. Prilog I. apsolutno obvezuje bilo koju stranu na postizanje dogovora, zastupa mišljenje da uvjeti tih odredaba zahtijevaju od stranaka da pregovaraju, pogađaju se, i u dobroj vjeri nastoje ostvariti rezultat prihvatljiv za obje stranke, te time zaključuje ovu dugotrajnu kontroverzu...“

U ovom slučaju, dogovor o pregovorima o osporavanim monetarnim potraživanjima nužno obuhvaća i spremnost na razmatranje rješenja. To je točno, čak i ako se spor ne odnosi samo na iznos potraživanja, nego i na njihovo postojanje. Time se ne narušava načelo nagodbe. Članak 19. ne zahtijeva nužno da stranke riješe različita pravna pitanja oko kojih se ne slažu. Na primjer, ne tvrdi se da se od obje strane očekuje da jednako gledaju na određena pitanja oko kojih se razmimoilaze, na primjer postoje li osporavana potraživanja u pravnom smislu ili ne, niti je li riječ o državnim ili privatnim potraživanjima. Što se tiče tih točaka, stranke su se zapravo dogovorile da se ne slažu, ali, unatoč njihovim prijeporima oko tih točaka, obvezale su se voditi pregovore u najvećoj mogućoj mjeri s ciljem postizanja dogovora o rješenju...

Sud smatra da se temeljno načelo *North Sea Continental Shelf Cases* odnosi na postojeći spor. Kako je naveo Međunarodni sud, ono potvrđuje i daje sadržaj uobičajenom značenju „pregovora“. Da bi pregovori bili smisleni, u njih se mora ući s ciljem postizanja dogovora. Iako, kako smo istaknuli, dogovor o pregovorima nužno ne podrazumijeva obvezu postizanja dogovora, on podrazumijeva da će se poduzeti ozbiljni naponi prema tom cilju.“

PRIGOVOR

46. Podnositelji zahtjeva prigovaraju da još uvijek ne mogu podići svoju „staru“ deviznu štednju sa svojih računa u Ljubljanskoj banci Sarajevo i tuzlanskoj podružnici Investbanke. Pozivaju se na razne članke Konvencije.

PRAVO

47. Iako se podnositelji zahtjeva pozivaju na razne članke Konvencije, Sud smatra da ovaj zahtjeva treba ispitati na temelju članka 1. Protokola br. 1, uzetog zasebno i zajedno s člancima 13. i 14..

Članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju glasi kako slijedi:

"Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

Člankom 13. je propisano:

Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.

Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.

Člankom 14. je propisano:

"Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili drugo podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost."

A. Prethodne primjedbe

48. Treba primijetiti da je Sud već rješavao razne vidove pitanja „stare“ devizne štednje u slijedećim predmetima: *Trajkovski v. „the former Yugoslav Republic of Macedonia“* (dec.), br. 53320/99, ECHR 2002-IV, koji se tiče jedne makedonske banke; *Kovačić and Others*, gore citirano, koji se tiče zagrebačke podružnice Ljubljanske banke Ljubljana; *Suljagić v. Bosnia and Herzegovina*, br. 27912/02, 3. studenoga 2009., koji se tiče jedne bosanskohercegovačke banke; i *Molnar Gabor v. Serbia*, br. 22762/05, 8. prosinca 2009., koji se tiče jedne srpske banke).

49. Vezano uz postojeći predmet, slovenska je vlada tvrdila da podnositelji zahtjeva nisu uspjeli dokazati da nisu podigli svoju uštedevinu ili da je nisu upotrijebili u privatizacijskom procesu u Bosni i Hercegovini ili da nisu primili sredstva na neki drugi način. Pozvali su se na dva slična predmeta (*Kovačić and Others*, gore citirano, i *Višnjevac v. Bosnia and Herzegovina* (dec.), br. 2333/04, 24. listopada 2006.), u kojima je podnositeljima zahtjeva isplaćena njihova „stara“ devizna štednja u sarajevskoj i zagrebačkoj podružnici Ljubljanske banke Ljubljana. Uzimajući u obzir odgovor podnositelja zahtjeva, komentare

Vlade Bosne i Hercegovine i Srbije, i dokumente u predmetu, Sud nema razloga sumnjati da podnositelji zahtjeva još uvijek posjeduju „staru“ deviznu štednju u iznosima navedenima u gornjem stavku 3.

B. Nadležnost *ratione materiae*

1. Tvrdnje stranaka

50. Slovenska vlada tvrdi da podnositelji zahtjeva nisu imali „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1., nego tek puku nadu da će im biti priznato preživljavanje jednog starog imovinskog prava koje je dugo bilo nemoguće djelotvorno vršiti, s osnove što je SFRJ primijenila hitne mjere koje su značajno ograničile povlačenje deviznih štednih pologa već 1990./91. godine. Dodaju da prije raspada SFRJ nisu bili ispunjeni uvjeti za aktivaciju državnog jamstva za deviznu štednju u predmetnim bankama. Nadalje, čak i da su ti uvjeti bili ispunjeni, podnositelji zahtjeva ne bi imali pravo na pojedinačno potraživanje prema SFRJ prema pravu SFRJ (drugim riječima, jamstvo SFRJ nisu mogli provesti sami štediše, nego samo nesolventne banke ili banke u stečaju). Stoga nikakve financijske obveze prema podnositeljima zahtjeva nisu mogle prijeći na države slijednice nakon raspada SFRJ (čak i pod pretpostavkom automatske sukcesije vezane uz financijske obveze država koje su se raspale, što prema mišljenju slovenske vlade nije bio slučaj). Jednako tako, obveza država slijednica da pregovaraju o raspodjeli jamstva SFRJ za „staru“ deviznu štednju, koja proizlazi iz međunarodnog prava i posebno iz Ugovora o pitanjima sukcesije, nije stvorila pojedinačno pravo da podnositelji zahtjeva dobiju isplaćenu štednju od Slovenije.

Tvrdnje srbijanske vlade bile su sukladne onima slovenske vlade. Za razliku od njih, upućujući na gore navedeni premet *Suljagić*, druge su vlade tvrdile da štednja podnositelja zahtjeva nedvojbeno predstavlja „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1.

51. Podnositelji zahtjeva navode da od 1990./91. ne mogu koristiti „staru“ deviznu štednju na smislen način i da su u ugovornom odnosu samo sa svojim bankama, za razliku od SFRJ. Međutim, tvrde da su njihovi zahtjevi usprkos tome preživjeli.

2. Ocjena Suda

52. U skladu s utvrđenom sudskom praksom Suda, članak 1. Protokola br. 1. ne jamči pravo na stjecanje vlasništva (vidi *Slivenko and Others v. Latvia* (dec.) (GC), br. 48321/99, § 121, ECHR 2002-II). Podnositelj zahtjeva može tvrditi da je prekršen članak 1. Protokola br. 1. samo ukoliko su se pobijane odluke odnosile na njegovu „vlasništvo“ u smislu ove odredbe. Pojam „vlasništva“ ima autonomno značenje koje nije ograničeno na vlasništvo nad fizičkim dobrima, i neovisno je od formalnog razvrstavanja u nacionalnom pravu: određena druga prava i interesi koji čine imovinu također se mogu smatrati „vlasničkim pravima“, a time i „imovinom“ u smislu ove odredbe. Pitanje koje je potrebno preispitati u svakom predmetu jest sljedeće: jesu li okolnosti predmeta, promatrane u cjelini, dale podnositelju zahtjeva pravo na materijalni interes koji je zaštićen člankom 1. Protokola br. 1. (vidi *Anheuser-Busch Inc. v. Portugal* (GC), br. 73049/01, § 63, ECHR 2007-I, i tamo navedene izvore prava).

53. Podnositelji zahtjeva u ovome predmetu su, nakon deponiranja inozemne valute u komercijalnim bankama, stekli pravo da u bilo kojem trenutku podignu svoje pologe iz banaka, zajedno s pripadajućim kamatama (vidi gornje stavke 5. i 8.). Iako je točno da su SFRJ i njen komercijalni bankarski sektor imali poteškoća u ispunjavanju financijskih obveza od kraja 1990. nadalje, te da je SFRJ morala primijeniti žurne mjere kojima se znatno

ograničava podizanje deviznih depozita, Sud se slaže s podnositeljima zahtjeva da njihovi zahtjevi ipak i dalje postoje zbog sljedećih razloga.

54. Zakonodavstvo država slijednica nikada nije ukinulo potraživanja podnositelja zahtjeva niti ih na bilo koji način lišilo pravne valjanosti, a nikada nije bilo dvojbe da će neke ili sve te države u konačnici morati isplatiti podnositelje zahtjeva. Doista, države slijednice u brojnim su navratima jasno iskazale nedvosmisleno opredijeljenost da osiguraju da osobe u situaciji postojećih podnositelja zahtjeva dobiju isplatu svoje "stare" devizne štednje na ovaj ili onaj način (usporedi *Bata v. the Czech Republic* (dec.), br. 43775/05, 24. lipnja 2008., gdje tužena država nikada nije pokazala bilo kakav znak prihvatanja ili priznavanja potraživanja podnositelja zahtjeva, te je zadržala neprijateljski stav prema svim takvim potraživanjima nakon pada komunističkog režima). Nadalje, te su države prihvatile tvrdnju da je "stara" devizna štednja dio financijskih obveza SFRJ koje trebaju podijeliti, kao što su podijelile i druge financijske obveze i imovinu SFRJ (vidi gornji stavak 38.). S obzirom na posebnosti ovog predmeta, potrebno ga je razlikovati od predmeta kao što su *X, Y and Z v. Germany* (br. 7694/76, Odluka Komisije od 14. listopada 1977., Odluke i Izvješća (DR) 12, str. 131.), *S.C. v. France* (br. 20944/92, Odluka Komisije od 20. veljače 1995., DR 80, str. 78.), i *Abraini Leschi and Others v. France* (br. 37505/97, Odluka Komisije od 22. travnja 1998., DR 93, str. 120.), u kojima se smatra da osporavani međunarodni ugovori, u nedostatku provedbenog zakonodavstva, nisu stvorili pojedinačna prava na odštetu za podnositelje zahtjeva, na koja bi bio primjenjiv članak 1. Protokola br. 1.

55. Ovaj je predmet potrebno razlikovati i od predmeta vezanih uz učinak inflacije na štednju u nacionalnoj valuti, u kojima je Sud smatrao da članak 1. Protokola br. 1. ne nameće nikakvu opću obvezu državama da održavaju kupovnu moć iznosa deponiranih u bankama pomoću sustavne indeksacije štednje (vidi *Rudzinska v. Poland* (dec.), br. 45223/99, ECHR 1999-VI; *Gayduk and Others v. Ukraine* (dec.), br. 45526/99, 46099/99, 47088/99, 47176/99, 47177/99, 48018/99, 48043/99, 48071/99, 48580/99, 48624/99, 49426/99, 50354/99, 51934/99, 51938/99, 53423/99, 53424/99, 54120/00, 54124/00, 54136/00, 55542/00 i 56019/00, ECHR 2002-VI; *Appolonov v. Russia* (dec.), br. 67578/01, 29. kolovoza 2002.; i *Kireev v. Moldova and Russia* (dec.), br. 11375/05, 1. srpnja 2008.), utoliko što se postojeći predmet ne odnosi na kupovnu moć ili indeksaciju, nego na opći pristup štednji podnositelja zahtjeva.

56. Sud zaključuje da se stoga ovaj prigovor srbijanske i slovenske vlade treba odbaciti.

C. Nadležnost *ratione personae* i *ratione loci*

1. Tvrdnje stranaka

57. Tužene države ustraju u tvrdnji da podnositelji zahtjeva nisu potpadali pod njihovu nadležnost, već pod nadležnost druge tužene države iz raznih razloga, na primjer lokacije predmetne podružnice i središnjice matične banke, te privatno-pravne prirode odnosa između štediša i banaka.

Podnositelji zahtjeva uzvraćaju da su sve države, kao slijednice SFRJ, odgovorne za ovo pitanje sukcesije.

2. Ocjena Suda

58. Što se tiče tvrdnji nekih tuženih država da pitanje „stare“ devizne štednje nije pitanje sukcesije nego privatno-pravno pitanje, Sud napominje da je ta tvrdnja već razmatrana u kontekstu pregovora tuženih država o sukcesiji, kojom su prilikom prihvatile tvrdnju da je

„stara“ devizna štednja dio financijskih obveza SFRJ koje trebaju podijeliti (gornji stavak 38.). Uzimajući u obzir i obvezu tuženih država da zajedno dogovorno razriješe sve vidov esukcesije (vidi gornji stavak 36.), ovaj se prigovor mora odbaciti.

D. Nadležnost *ratione temporis*

1. Tvrdnje stranaka

59. Vlade Hrvatske, Srbije i Slovenije tvrde da se u ovome predmetu radi o događajima koji su se dogodili prije stupanja na snagu Konvencije i Protokola br. 1 u odnosu na njih. Podnositelji zahtjeva su izjavili da je pobijana situacija trajne naravi.

2. Ocjena Suda

60. U skladu s utvrđenom praksom Suda, njegova nadležnost pokriva samo razdoblje nakon što je tužena država ratificirala Konvenciju ili njene protokole. Od datuma ratifikacije nadalje svi navodni čini ili propusti države moraju biti u skladu s Konvencijom ili Protokolima uz nju, a naknadne činjenice spadaju u nadležnost Suda čak i kad su tek nastavci već postojeće situacije. Prema tome, Sud je nadležan ispitati činjenice ovoga predmeta u smislu njihove spojivosti s Konvencijom i Protokolom br. 1 samo u mjeri u kojoj su se dogodile nakon 28. lipnja 1994. godine u odnosu na Sloveniju, 10. travnja 1997. godine u odnosu na bivšu jugoslavensku Republiku Makedoniju, 5. studenog 1997. godine u odnosu na Hrvatsku, 12. srpnja 2002. godine u odnosu na Bosnu i Hercegovinu i 3. ožujka 2004. godine u odnosu na Srbiju. Međutim, može uzeti u obzir činjenice prije ratifikacije u mjeri u kojoj bi se moglo smatrati da su stvorile situaciju koja se proteže i nakon toga datuma ili bi mogle biti važne za razumijevanje činjenica koje su se dogodile nakon toga datuma (vidi predmet *Broniowski v. Poland*, (dec.), [GC], BR. 31443/96, STAVAK 74., ECHR 2002-x). Sud ima obvezu ispitati *proprio motu* svoju nadležnost *ratione temporis*, čak i ako ne postoji prigovor nespojivosti (vidi predmet *Lečić v. Croatia*, [GC], br. 59532/00, stavak 67., ECHR 2006-III).

61. Vraćajući se na ovaj predmet, Sud bilježi da podnositelji zahtjeva nisu prigovorili hitnim mjerama SFRJ koje su ograničile podizanje deviznih pologa u 1990/91. godini, ili domaćem zakonodavstvu tuženih država kojim je preuzeta odgovornost za „staru“ deviznu štednju u određenim komercijalnim bankama pod određenim uvjetima. U ovome se predmetu ne radi niti o bilo kojoj pojedinačnoj konkretnoj odluci ili mjeri poduzetoj prije kritičnih datuma. Podnositelji zahtjeva uistinu su prigovorili tome što tužene države nisu riješile pitanje sukcesije „stare“ devizne štednje onih koji su, kao sadašnji podnositelji zahtjeva, položili svoj novac u podružnice koje su se nalazile u jednoj od bivših republika SFRJ, ili u glavnu filijalu sa sjedištem u drugoj bivšoj republici. S obzirom da i dalje postoje i zahtjevi podnositelja zahtjeva i obveza tuženih država da riješe to pitanje (vidi stavke 53. do 54. ove odluke), Sud odbacuje ovaj prigovor.

E. Iscrpljenje domaćih pravnih sredstava

1. Tvrdnje stranaka

62. Makedonska Vlada je izjavila, bez ulaženja u detalje, da podnositelji zahtjeva nisu iscrpili sva domaća pravna sredstva.

Slovenska Vlada tvrdi da su podnositelji zahtjeva trebali podnijeti tužbu protiv Republike Slovenije Okružnom sudu u Ljubljani. U slučaju negativne odluke o osnovanosti ili odluke da se postupak prekine (vidi stavak 33. ove presude), imali bi na raspolaganju ustavnu tužbu. Slovenska Vlada je dostavila presliku prvostupanjske presude Okružnog suda u Ljubljani od 9. ožujka 2011. godine u predmetu g. Andra Perića i g. Alena Perića (s položima u zagrebačkoj podružnici Ljubljanske banke Ljubljana), protiv stare Ljubljanske banke, Nove Ljubljanske banke i države. Sud je naložio staroj Ljubljanskoj banci da g. Andru Periću i g. Alanu Periću isplate njihovu „staru“ deviznu štednju te odbio njihove zahtjeve protiv Nove Ljubljanske banke i Republike Slovenije. Protiv te presude dozvoljena je žalba.

Srpska je vlada također mišljenja da podnositelji zahtjeva nisu iscrpili sva domaća pravna sredstva. Dodaju da je g. Šahdanović trebao prijaviti svoje potraživanje protiv Investbanke u stečajnom postupku.

Za razliku od toga, Vlade Bosne i Hercegovine i Hrvatske tvrde da podnositelji zahtjeva nisu imali na raspolaganju nikakva djelotvorna pravna sredstva, osobito s obzirom na prekid postupka koji se odnosi na „staru“ deviznu štednju u podružnicama Investbanke i Ljubljanske banke Ljubljana koje se nalaze u drugim državama slijednicama (vidi stavke 29. i 33. ove presude). Hrvatska je Vlada također izjavila da čak i da su podnositelji zahtjeva pribavili presudu kojom bi bilo naloženo staroj Ljubljanskoj banci da im plati njihove uštedevine, to najvjerojatnije ne bi bilo izvršeno jer je zakonom iz 1994. godine Ljubljanska banka ostavljena s ograničenim sredstvima (vidi stavak 32. ove presude). Podnositelji zahtjeva suglasni su s Vladom Bosne i Hercegovine.

2. Ocjena Suda

63. Sud ponavlja da pravilo o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava iz članka 35., stavka 1. Konvencije traži da podnositelji zahtjeva prvo iskoriste pravno sredstvo koje je predviđeno nacionalnim pravnim sustavom, te na taj način države ne trebaju odgovarati pred Europskim sudom za svoje radnje prije nego što su imale priliku ispraviti stvari kroz svoj vlastiti pravni sustav. Ovo se pravilo temelji na pretpostavci, koja je odražena u članku 13., da u domaćem sustavu postoji djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na navodnu povredu. Teret dokaza je na Vladi koja tvrdi da nisu iscrpljena sva pravna sredstva, te treba uvjeriti Sud da je djelotvorno pravno sredstvo bilo u mjerodavno vrijeme dostupno i u teoriji i u praksi, tj. da je pravno sredstvo bilo dostupno, da se njime mogla osigurati zadovoljština u odnosu na prigovore podnositelja zahtjeva i da je nudilo razumne izgleda za uspjeh. Međutim, nakon što bude zadovoljen taj teret dokaza, tada podnositelj zahtjeva treba dokazati da je pravno sredstvo koje navodi Vlada u stvari iscrpljeno ili da je iz nekog razloga bilo neodgovarajuće i nedjelotvorno u osobitim okolnostima predmeta ili da su postojale posebne okolnosti koje su ga odriješile te obveze da ispuni taj uvjet (vidi, između mnogo drugih izvora prava, predmet *T. v. the United Kingdom*, [GC], br. 24724/94, stavak 55., 16. prosinca 1999.). Treba ponoviti da, iako mogu postojati iznimke koje su opravdane osobitim okolnostima svakoga predmeta, ocjena je li iscrpljeno neko domaće pravno sredstvo u pravilu se daje bez pozivanja na datum kada je zahtjev podnesen Sudu (vidi predmete *Baumann v. France*, br. 33592/96, stavak 47., ECHR 2001-V, i *Babylonova v. Slovakia*, br. 69146/01, stavak 44., ECHR 2066-VIII).

64. Sud je također presudio u predmetima koji se tiču preraspodjele odgovornosti za „staru“ deviznu štednju među državama slijednicama SFRJ, kao što je to u ovome predmetu, da se od tužitelja može razumno očekivati da traže zadovoljštinu pred forumima pred kojima su neki drugi tužitelji bili uspješni, a koji su smješteni u bilo kojoj državi slijednici (vidi naprijed citirani predmet *Kovačić and Others*, stavak 265.).

65. Sud primjećuje da ovo pitanje zadire u središte prigovora na temelju članka 13. Stoga bi bio primjerenije ispitano u fazi odlučivanja o osnovanosti zahtjeva (usporedi naprijed citirani predmet *Broniowski*, stavak 86.).

F. Poštovanje članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, uzetog zasebno i zajedno s člancima 13. i 14.

66. Glede poštovanja članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, uzetog zasebno i zajedno s člancima 13. i 14., Sud smatra, u svjetlu tvrdnji stranaka, da ovaj zahtjev otvara ozbiljna činjenična i pravna pitanja na temelju Konvencije, o kojima odluka treba ovisiti o ispitivanju osnovanosti.

67. Nije utvrđena niti jedna druga osnova da se utvrdi da je zahtjev nedopušten.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

spaja pitanje iscrpljenja domaćih pravnih sredstava s osnovanošću;

proglašava zahtjev dopuštenim, ne prejudicirajući odluku o osnovanosti predmeta.

Lawrence Early
Tajnik

Nicolas Bratza
Predsjednik